

Використання «дарунків Фребеля» у корекційно-розвивальній роботі з дошкільниками із особливими освітніми потребами // Сучасні проблеми дошкільної та початкової освіти в системі суспільних трансформаційних процесів : [зб. мат. наук-пр. конф]. – Херсон: Борисфен-про, 2019. – С.57-60.

ВИКОРИСТАННЯ «ДАРУНКІВ ФРЕБЕЛЯ» У КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНІЙ РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Кабельнікова Наталія Володимирівна,
к.п.н., доцент кафедри природничо-
математичних дисциплін та логопедії
Херсонського державного університету

Реформування системи дошкільної та загальної середньої освіти спрямоване на визнанні права кожної дитини незалежно від рівня її психофізичного розвитку виховуватися у родині, навчатися за місцем проживання та бути активним учасником суспільного життя. Відповідно, політикою нашої держави по відношенню дітей з особливими освітніми потребами стало широке впровадження інклюзивної форми навчання в умовах закладів загальної дошкільної та середньої освіти, що передбачає створення усіх необхідних умов для здобуття ними знань, умінь, навичок та особистісного розвитку [2].

Успішність психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у ЗДО визначається рядом факторів, одним з яких є ефективне поєднання традиційних та нових освітніх та корекційно-розвивальних методик [3, с. 56]. Аналіз підходів до навчання й виховання дітей дошкільного віку в історичному аспекті виявив потужний потенціал корекційно-розвивального впливу педагогічної системи Фрідріха Фребеля на психофізичний розвиток дітей з різною нозологією.

З іменем Фребеля пов'язане виникнення дошкільної педагогіки як науки про виховання дітей. Педагог був переконаний у тому, що дитина – це носій

божественної сутності, а її діяльність і поведінка обумовлена інстинктами. Найважливіший з них – прагнення до діяльності. Розвиток дитини відбувається через самодіяльність, через «розгортання своєї сутності». Під самодіяльністю Ф.Фребель розумів прагнення людини здійснити своє призначення як прагнення, дане природою кожному індивідууму, завдяки чому кожна людина, створивши власний світ уявлень, поєднує його із зовнішнім світом [1, с.160]. Висунуте педагогом положення можна віднести до філософського підґрунтя розробки системи інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами.

За глибокими переконаннями німецького педагога, божественний початок проявляє себе в людині й через людину у вигляді чотирьох основних прагнень: релігійного, прагнення до праці, художнього (естетичного) і пізнавального. Зазначені види прагнень визначають основні цілі виховання – релігійне й моральне, фізичне й трудове, естетичне й розумове.

Не дивлячись на те, що вся система дошкільного виховання Фребеля пронизана релігійною спрямованістю, педагог великого значення надавав необхідності розвитку творчих сил і здібностей дитини через ручну працю та ігор з використанням звуків, фарб і форм, що є ефективною формою роботи з дітьми із особливими освітніми потребами [1, с.164].

Кожна людина пізнає себе у творчості. Виходячи із цієї ідеї, Ф.Фребель рекомендував навчати дітей малюванню олівцями й фарбами, співу, ліпленню із глини й піску, будуванню з кубиків і гілок. Підкреслюючи важливість первісного сенсорного розвитку й виховання, педагог наполягав на необхідності правильного й міцного формування у дитини перших уявлень, знань, звичок, прагнень до пізнання навколишнього світу через безпосереднє споглядання предметів. Для освітньо-виховних занять із дітьми педагог придумав шість «дарунків», використання яких у роботі з дітьми із особливими освітніми потребами відповідає найголовнішому принципу педагогіки – природовідповідності [1, с. 120].

Перший «дарунок» – шість кольорових вовняних м'ячиків синього, червоного, жовтого, фіолетового, жовтогарячого й зеленого кольорів, які слід підвісити над ліжком малюка віком два-три місяці життя, щоб з їхньою допомогою він навчився розрізняти кольори, сприймати різні напрямки рухів.

Другий «дарунок» – дерев'яна куля, циліндр і куб – для дітей трьох – чотирьох років. Маніпулюючи цими предметами, дитина, за задумом Фребеля, буде знайомитися з основними властивостями геометричних тіл (формою, вагою, твердістю, рухливістю тощо).

Третій, четвертий «дарунки» – для дітей віком старше чотирьох років – дерев'яний куб, розділений на 8 однакових кубиків. З його допомогою малюк одержує уявлення про поняття «число», «ціле» і «частина», вчиться рахувати, будувати з кубиків різні предмети.

П'ятий «дарунок» – це 27 кубиків, з яких 21 – цілі; три розділені по діагоналі, утворюючи 6 призм; ще три розділені на чотири призми кожний. Усього 39 фігур.

Шостий «дарунок» – 27 дерев'яних цеглинок. З них 21 – цілі, три розділені навпіл (поперек), а ще три розділені уздовж. Усього 33 бруска. П'ятий і шостий дарунки використовувалися для розвитку творчих здібностей дітей, здатності до конструювання.

Завдяки таким «іграшкам» дитина з особливими освітніми потребами одержує знаряддя для пізнання зовнішнього світу, що дає можливість їй формувати уявлення про властивості та якості оточуючих предметів.

Набір «дарунків Фребеля» можна використовувати диференційовано, добираючи завдання відповідно ступеня складності порушення у дитини та її психофізичних можливостей.

Перший рівень складності завдань передбачає застосування засобів підтримуючої комунікації (піктограм) і орієнтований на дітей середнього та старшого дошкільного віку з первинним або вторинним тотальним

недорозвиненням мовлення, важкими порушеннями опорно-рухового апарату (ДЦП), грубим недорозвитком інтелектуальної діяльності (олігофренія, тяжка форма затримки психічного розвитку резидуально-органічного генезу), раннім дитячим аутизмом, зі складною структурою порушення (комбіновані порушення розвитку).

Другий рівень складності виконання завдань передбачено для дітей старшого дошкільного віку із вираженою затримкою психічного розвитку, системним недорозвиненням мовлення, парціальними розладами мовлення, порушеннями опорно-рухового апарату (м'язовий гіпертонус), низьким рівнем пізнавальної активності, несформованістю оптико-просторових уявлень, недорозвиненням функції контролю та регуляції власної діяльності (розладами поведінки, гіперкінетичним синдромом).

Третій рівень складності виконання завдань на конструювання доцільно пропонувати дітям старшого дошкільного віку з легким ступенем затримки психічного розвитку, незначними розладами рухової сфери, незрілістю емоційно-вольової сфери, дефіцитом уваги та гіперактивністю, при цьому які володіють навичками вербальної комунікації.

Четвертий рівень складності завдань з «дарунками Фребеля» орієнтований на дітей старшого дошкільного віку з розвитком, наближеним до нормативних показників, і передбачає формування у дошкільнят розумових операцій, дрібної моторики, удосконалення навичок звукового аналізу та синтезу, оптико-просторового орієнтування, збагачення словника, розвитку граматичної будови мовлення, зв'язного мовлення тощо.

Таким чином, «дарунки Фребеля» у роботі з дітьми із особливими освітніми потребами дають можливість здійснювати всебічний корекційно-розвивальний вплив на їх психофізичний розвиток на засадах природовідповідності, диференційованого та індивідуального підходів.

Література:

1. История зарубежной дошкольной педагогики: Хрестоматия: [учебное пособие для студ. пед. инст.] /Сост. Н.Б. Мчедлидзе. – М.: Просвещение, 1986. – 411с.
2. Колупаєва, А. Інтегративні тенденції в освіті дітей з особливими потребами в Україні / А.Колупаєва: [Електронний ресурс] - Режим доступу http://canada-ukraine.org/ukr_Journal_V1.htm. – Назва з екрану.
3. Кузава І.Б. Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія і методика: [монографія]. – Луцьк, ПП Іванюк В.П., 2013. – 292 с.